

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ & ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ

ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

Αριθμός Γνωμοδότησης 118/2023

ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

ΤΜΗΜΑ Α΄

Συνεδρίαση της 13ης Νοεμβρίου 2023

Σύνθεση:

Πρόεδρος: Στυλιανή Χαριτάκη , Αντιπρόεδρος Ν.Σ.Κ.

Μέλη: Σταύρος Σπυρόπουλος, Διονύσιος Χειμώνας, Ευτυχία Κασομένου, Κωνσταντίνος Γεωργιάδης, Αντώνιος Αντωνίου, Ελένη Λευθεριώτου, Εμμανουέλα Πανοπούλου, Ουρανία Πατσοπούλου, Νομικοί Σύμβουλοι του Κράτους.

Εισηγητής: Δημήτριος Τοπαλίδης, Πάρεδρος Ν.Σ.Κ. (γνώμη χωρίς ψήφο).

Αριθμός Ερωτήματος: Το έγγραφο με αριθ. πρωτ. 77078 ΕΞ 2022/17-05-2023 του Υπουργείου Οικονομικών (ήδη Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών)/Γενική Γραμματεία Φορολογικής Πολιτικής και Δημόσιας Περιουσίας/Γενική Διεύθυνση Δημόσιας Περιουσίας και Κοινωφελών Περιουσιών/Διεύθυνση Κοινωφελών Περιουσιών/Τμήμα Β΄.

Περίληψη ερωτήματος: Ερωτάται εάν, ενόψει του διδόμενου ιστορικού και της μεταβολής του νομικού πλαισίου περί κοινωφελών περιουσιών (ήδη ν. 4182/2013), η αρμόδια αρχή μπορεί να εγκρίνει συγχώνευση κεφαλαίων αυτοτελούς διαχείρισης, χωρίς προηγούμενη έκδοση δικαστικής απόφασης και - σε καταφατική περίπτωση - ποια είναι η νόμιμη διαδικασία εξέτασης του σχετικού αιτήματος του Δήμου, στον οποίο καταλείφθηκαν τα ως άνω κεφάλαια (ακίνητα).

Στο πιο πάνω ερώτημα, το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους (Τμήμα Α') γνωμοδότησε ως εξής:

Ιστορικό

Από το έγγραφο του ερωτήματος και τα στοιχεία του φακέλου που το συνοδεύουν, προκύπτουν τα ακόλουθα :

1. Ο Δήμος Τρίπολης, με το από 29-09-2021 έγγραφό του προς τη Διεύθυνση Κοινοφελών Περιουσιών της Αποκεντρωμένης Διοίκησης Πελοποννήσου, Δυτικής Ελλάδας & Ιονίου, ζητάει να ενημερωθεί για τις εφαρμοστέες διατάξεις και την τηρητέα διαδικασία, προκειμένου να προβεί στην ενοποίηση κεφαλαίων αυτοτελούς διαχείρισης. Ο Δήμος εκθέτει ότι, με τις με αριθ. 11472/15-05-1972 και 11473/15-05-1973 δημόσιες διαθήκες, του Παναγιώτη Παπαδιαμαντή του Κωνσταντίνου και της Σοφίας, χήρας Κωνσταντίνου Σταμάτη, το γένος Παπαδιαμαντή, αντίστοιχα, καταλείφθηκαν στον τ. Δήμο Λεβιδίου (ήδη Τριπόλεως) τα αναφερόμενα σε αυτές ακίνητα, για την εκτέλεση των ίδιων κοινοφελών σκοπών και προσκομίζει τη με αριθ. 6782/2002 απόφαση του Εφετείου Αθηνών, που απέρριψε σχετικό αίτημα για την ενοποίηση των ανωτέρω κεφαλαίων αυτοτελούς διαχείρισης, για τους αναφερόμενους σε αυτήν λόγους.

2. Με το με αριθ. πρωτ. 175289/16-11-2021 έγγραφο της ανωτέρω Αποκεντρωμένης Διοίκησης προς τη Διεύθυνση Κοινοφελών Περιουσιών του Υπουργείου Οικονομικών ζητήθηκαν διευκρινίσεις αναφορικά με το επιτρεπτό της συγχώνευσης κεφαλαίων αυτοτελούς διαχείρισης και την τηρητέα διαδικασία, δεδομένου ότι, ενώ η συγχώνευση ιδρυμάτων ρυθμίζεται με τις διατάξεις του άρθρου 54 παρ. 1 του ν. 4182/2013, με παραπομπή στις διατάξεις του άρθρου 51 παρ. 1 αυτού ως προς τη διαδικασία, η συγχώνευση κεφαλαίων αυτοτελούς διαχείρισης δεν ρυθμίζεται νομοθετικά.

3. Από τη με αριθ. 6782/2002 τελεσίδικη και αμετάκλητη απόφαση του Εφετείου Αθηνών προκύπτει ότι έχει απορριφθεί ως απαράδεκτη, λόγω έλλειψης εννόμου συμφέροντος, η από 03-10-2001 αίτηση του τ. Δήμου Λεβιδίου Αρκαδίας (ήδη Δήμου Τρίπολης), με την οποία ο Δήμος, επικαλούμενος την ταυτότητα των ταχθέντων με τις δύο (2) διαθήκες κοινοφελών σκοπών, ζήτησε άδεια ενοποίησης των παραπάνω κεφαλαίων

αυτοτελούς διαχείρισης, με την κατάθεση των εσόδων από την εκμετάλλευση των καταλειφθέντων ακινήτων σε έναν κοινό τραπεζικό λογαριασμό, προς επίλυση λογιστικών δυσχερειών στον επιμερισμό των εσόδων και δαπανών συντήρησής τους. Κατά τα κριθέντα από το δικάσαν Εφετείο, το υποβληθέν αίτημα συγχώνευσης κεφαλαίων αυτοτελούς διαχείρισης δεν ενέχει μεταβολή των ταχθέντων με τις διαθήκες κοινωφελών σκοπών, αλλά αφορά στον καθορισμό των ειδικότερων όρων και λεπτομερειών αξιοποίησής τους, επομένως, η σχετική συγχώνευση μπορεί να εγκριθεί από την αρμόδια αρχή, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 3, παρ. 2β, του ν. 455/1976, σε συνδυασμό με τις γενικές διατάξεις του α.ν. 2039/1939, χωρίς να απαιτείται η προηγούμενη έκδοση δικαστικής απόφασης.

4. Εν όψει των ανωτέρω και της μεταβολής του νομικού πλαισίου για τις κοινωφελείς περιουσίες που επήλθε με τον ν. 4182/2013, η ερωτώσα υπηρεσία υπέβαλε το παρόν ερώτημα που υπογράφεται από τον (τότε) Υφυπουργό Οικονομικών.

Νομοθετικό Πλαίσιο

5. Στο άρθρο 109 (παρ. 1 και 2) του ισχύοντος Συντάγματος προβλέπονται τα εξής:

«Άρθρο 109

1. *Δεν επιτρέπεται η μεταβολή του περιεχομένου ή των όρων διαθήκης, κωδικέλλου ή δωρεάς, ως προς τις διατάξεις τους υπέρ του Δημοσίου ή υπέρ κοινωφελούς σκοπού.*

2. *Κατ' εξαίρεση επιτρέπεται η επωφελέστερη αξιοποίηση ή διάθεση, για τον ίδιο ή άλλο κοινωφελή σκοπό, εκείνου που καταλείφθηκε ή δωρήθηκε, στην περιοχή που καθόρισε ο δωρητής ή ο διαθέτης ή στην ευρύτερή της περιφέρεια, όταν βεβαιωθεί με δικαστική απόφαση ότι η θέληση του διαθέτη ή του δωρητή δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί, για οποιονδήποτε λόγο, καθόλου ή κατά το μεγαλύτερο μέρος του περιεχομένου της, καθώς και αν μπορεί να ικανοποιηθεί πληρέστερα με τη μεταβολή της εκμετάλλευσης, όπως νόμος ορίζει».*

6. Στα άρθρα 5, 96 (παρ. 1 και 2) και 97 (παρ. 1) του α.ν. 2039/1939 (Α' 455) «Περί τροποποίησης, συμπληρώσεως και κωδικοποίησης των Νόμων περί εκκαθαρίσεως και διοικήσεως των εις το Κράτος και υπέρ κοινωφελών σκοπών καταλειπομένων κληρονομιών, κληροδοσιών και δωρεών», όπως ίσχυαν μέχρι την κατάργησή τους με την παράγραφο 8 του άρθρου 82 του ν. 4182/2013, προβλέπονταν, πλην άλλων, τα εξής:

«Άρθρο 5

Πάσα τυχόν εγειρομένη αμφιβολία ή αμφισβήτησις περί την ερμηνείαν διαθήκης ή συστατικής εν γένει πράξεως ως προς την εφαρμογήν του παρόντος Νόμου λύεται υπό του Εφετείου Αθηνών κατά την επ' αναφορά διαδικασίαν, αιτήσει του Υπουργού των Οικονομικών, των εκπροσώπων της περιουσίας ή του ιδρύματος, ως και παντός έχοντος έννομον συμφέρον

Άρθρο 96

1. Περιουσία διατιθεμένη κατά τα εν τω ανωτέρω άρθρω προς εκπλήρωσιν ειδικού κοινωφελούς σκοπού, η εκτέλεσις του οποίου ανατίθεται διά της συστατικής πράξεως εις υφιστάμενα ιδρύματα, σωματεία, πάσης φύσεως οργανισμούς τοπικής αυτοδιοικήσεως, νομικά πρόσωπα κ.λ.π., άνευ ειδικωτέρου καθορισμού τρόπου διοικήσεως, αποτελεί κεφάλαιον αυτοτελούς διαχειρίσεως, διακεκριμένης της λοιπής περιουσίας αυτών ...

2. Κληρονομίαι, κληροδοσίαι και δωρεαί προς τα εν τη προηγουμένη παραγράφω αναφερόμενα ιδρύματα κ.λ.π. χωρίς να προσδιορίζηται ειδικώτερον ή να συνάγηται επαρκώς εκ της συστατικής πράξεως ο επιδιωκόμενος σκοπός, θεωρούνται ως καταλειφθείσαι προς εξυπηρέτησιν του σκοπού, ον επιδιώκει κατά τον προορισμόν του το ίδρυμα κ.λ.π. ...

Άρθρο 97

1. Περιουσίαι περί ων τα άρθρα 95 και 96 του παρόντος εκκαθαρίζονται κατά τα άρθρα 63 και επόμενα του παρόντος και υπάγονται εις την εποπτείαν του Υπουργείου των Οικονομικών ...».

7. Στα άρθρα 2 και 3 (παρ. 1 και 2) του ν. 455/1976 (Α' 277) «Περί επωφελεστέρας αξιοποίησης ή διαθέσεως των υπέρ κοινωφελούς σκοπού καταλειφθέντων ή δωρηθέντων περιουσιακών στοιχείων, κατά το άρθρον 109 παρ. 2 του Συντάγματος», όπως ίσχυαν μέχρι την κατάργησή τους με την

παράγραφο 8 του άρθρου 82 του ν. 4182/2013 (Α' 185), προβλέπονταν, πλην άλλων, τα εξής:

«Άρθρον 2

Οσάκις η θέλησις του διαθέτου ή δωρητού, ως προς τον υπ' αυτού ταχθέντα κοινωφελή σκοπόν, δεν δύναται να πραγματοποιηθή εξ οιουδήποτε λόγου καθ' ολοκληρίαν ή κατά το μείζον του περιεχομένου ταύτης, επιτρέπεται η διάθεσις του καταλειφθέντος ή δωρηθέντος προς τον αυτόν ή άλλον κοινωφελή σκοπόν εις την υπό του διαθέτου ή δωρητού καθοριζομένην περιοχὴν εις την ευρυτέραν ταύτης περιφέρειαν.

Άρθρον 3

1. Το κατά το άρθρον 825 Κώδικος Πολιτικής Δικονομίας δικαστήριον, κατά την διαδικασίαν της εκουσίας δικαιοδοσίας, είναι αποκλειστικῶς αρμόδιον, να βεβαιώσῃ, κατά το άρθρον 109 παρ. 2 του Συντάγματος, ὅτι η θέλησις του διαθέτου ή του δωρητού δεν δύναται να πραγματοποιηθή, εξ οιουδήποτε λόγου, καθ' ολοκληρίαν ή κατά το μείζον του περιεχομένου ταύτης, ως και αν δύναται να ικανοποιηθή πληρέστερον δια της μεταβολῆς της εκμεταλλεύσεως ...

2. Δια της κατά την παράγραφο 1 εκδιδομένης αποφάσεως το δικαστήριον αποφαίνεται και περί του τρόπου της επωφελεστέρας αξιοποιήσεως της περιουσίας ή του σκοπού δια τον οποίον πρέπει να διατεθῇ αὐτή. Οι ειδικώτεροι ὅροι και λεπτομέρειαι της επωφελεστέρας αξιοποιήσεως ή διαθέσεως προς τον αυτόν ή ἕτερον κοινωφελή σκοπόν του καταλειφθέντος ή δωρηθέντος ορίζονται, κατόπιν προτάσεως της διοικήσεως του υπέρ ου η περιουσία νομικού προσώπου ή του εκτελεστικού της διαθήκης, δι' αποφάσεως του Υπουργού Οικονομικῶν και του αρμοδίου κατά περίπτωσιν Υπουργού μετά γνώμην του Συμβουλίου Εθνικῶν Κληρ/των, τηρουμένων των διατάξεων του α.ν. 2039/1939, ως ούτος εκάστοτε ισχύει ... ».

8. Στα άρθρα 1 (παρ. 1, 2, 3, 4), 2, 10 (παρ. 1, 2, 3), 50 (παρ. 1, 2, 3), 51 (παρ. 1), 53 (παρ. 1), 54 (παρ. 1) και 82 (παρ. 1, 2, 3, 4, 8, 9) και 102 του ν. 4182/2013 (Α' 185/10.9.2013) «Κώδικας κοινωφελῶν περιουσιῶν, σχολαζουσῶν κληρονομιῶν και λοιπές διατάξεις», προβλέπονται, πλην άλλων, τα εξής:

«Άρθρο 1 - Ορισμοί

Για την εφαρμογή των διατάξεων του παρόντος κώδικα νοούνται ως:

1. «Κοινωφελής περιουσία»: το σύνολο των περιουσιακών στοιχείων που διατίθενται με κληρονομιά, κληροδοσία ή δωρεά υπέρ του Δημοσίου ή νομικού προσώπου δημοσίου δικαίου ή για κοινωφελή σκοπό. Ως «κοινωφελής περιουσία» νοείται επίσης και το νομικό πρόσωπο που τα διαχειρίζεται και εκπροσωπεί, εφόσον υπάρχει. Οι όροι «κοινωφελής περιουσία», «περιουσία» και «εθνικό κληροδότημα» ταυτίζονται.
2. «Συστατική πράξη»: η διαθήκη ή η πράξη δωρεάς, με την οποία καταλείπεται νόμιμα περιουσία κατά την έννοια του προηγούμενου εδαφίου.
3. «Κοινωφελής σκοπός»: κάθε εθνικός, θρησκευτικός, φιλανθρωπικός, εκπαιδευτικός, πολιτιστικός και γενικά επωφελής για την κοινωνία, εν όλω ή εν μέρει, σκοπός.
4. «Αρμόδια αρχή»: είναι ο Υπουργός Οικονομικών και ο Γενικός Γραμματέας της οικείας Αποκεντρωμένης Διοίκησης, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 2, οι οποίοι ασκούν τις σχετικές αρμοδιότητες δια των οικείων Δ/σεων

Άρθρο 2 - Υποχρεώσεις Δημοσίου - Αρμοδιότητες

1. Το Δημόσιο έχει την υποχρέωση να διασφαλίζει την πιστή και επακριβή εκτέλεση της βούλησης των διαθετών και δωρητών.
2. Οι διατάξεις του παρόντος κώδικα εφαρμόζονται συμπληρωματικά, εφόσον τα σχετικά θέματα δεν ρυθμίζονται καθόλου ή ρυθμίζονται ελλιπώς στη συστατική πράξη. Οι κανόνες δημόσιας τάξης του κώδικα υπερισχύουν σε κάθε περίπτωση.
3. Αρμοδιότητα του Γενικού Γραμματέα Αποκεντρωμένης Διοίκησης υφίσταται, με την επιφύλαξη της παραγράφου 4 και τυχόν ειδικών διατάξεων, στις ακόλουθες περιπτώσεις: α) Όταν ο σκοπός της περιουσίας εκπληρώνεται κατά κύριο λόγο μέσα στα όρια μιας Αποκεντρωμένης Διοίκησης, ανεξαρτήτως του τόπου όπου βρίσκεται η περιουσία. Τυχόν επικουρικοί σκοποί δεν επηρεάζουν την αρμοδιότητα. β) Όταν δεν μπορεί να τύχει εφαρμογής η προηγούμενη περίπτωση και η περιουσία βρίσκεται κατά το μεγαλύτερο μέρος της μέσα στα όρια μιας Αποκεντρωμένης Διοίκησης. γ) Όταν πρόκειται για σχολάζουσα κληρονομία της οποίας τα ακίνητα περιλαμβάνονται στα όρια μιας και μόνης Αποκεντρωμένης Διοίκησης.
4. Στις υπόλοιπες περιπτώσεις αρμόδιος είναι ο Υπουργός Οικονομικών

Άρθρο 10 - Ερμηνεία συστατικών πράξεων - Μεταβολή σκοπού

1. Περιουσίες που καταλείπονται υπέρ κοινωφελών σκοπών αξιοποιούνται κατά τον τρόπο που όρισε ο διαθέτης ή δωρητής. Απαγορεύεται η μεταβολή τόσο των παραπάνω κοινωφελών σκοπών όσο και του τρόπου και των όρων διαχείρισης της περιουσίας, καθώς και των ορισμών για τον τρόπο διοίκησης της.

2. Αν υπάρχει αμφιβολία περί του περιεχομένου της βούλησης του διαθέτη ή δωρητή ή αμφισβήτηση επ' αυτού, αυτή επιλύεται από το αρμόδιο κατ' άρθρο 825 Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας δικαστήριο.

3. Το κατά την προηγούμενη παράγραφο δικαστήριο αποφαινεται επίσης, κατά τη διαδικασία της εκούσιας δικαιοδοσίας, επί του εάν η βούληση του διαθέτη ή δωρητή δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί, για οποιονδήποτε λόγο, καθόλου ή κατά το μεγαλύτερο μέρος της, και καθορίζει τον τρόπο της επωφελέστερης ή ασφαλέστερης αξιοποίησης της περιουσίας, καθώς και το σκοπό και την περιοχή για την οποία πρέπει αυτή να διατεθεί

Άρθρο 50 - Σύσταση κοινωφελούς ιδρύματος

1. Περιουσία, η οποία διατίθεται σύμφωνα με όσα ορίζονται στην παράγραφο 1 του άρθρου 1 του παρόντος αποτελεί ίδρυμα που διοικείται σύμφωνα με όσα προβλέπονται στη συστατική πράξη, όταν η εκτέλεση του κοινωφελούς σκοπού ανατίθεται σε φυσικά πρόσωπα ή σε νομικά πρόσωπα που συνιστώνται με αυτήν. Ομοίως αποτελεί αυτοτελές ίδρυμα η διάθεση περιουσίας σε υφιστάμενα νομικά πρόσωπα για κοινωφελείς σκοπούς, όταν ορίζεται ιδιαίτερος τρόπος διοίκησης της.

2. Περιουσία, η οποία καταλείπεται σε υφιστάμενα ιδρύματα, σωματεία, οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης και λοιπά νομικά πρόσωπα, με επιδιωκόμενο σκοπό που προσδιορίζεται επαρκώς και είναι διαφορετικός από αυτόν που επιδιώκει το υφιστάμενο νομικό πρόσωπο, χωρίς να καθορίζεται ιδιαίτερος τρόπος διοίκησης, αποτελεί ομάδα περιουσίας διακεκριμένη από την περιουσία του νομικού προσώπου ως κεφάλαιο αυτοτελούς διαχείρισης.

3. Αν δεν προσδιορίζεται ειδικότερα ή δεν συνάγεται επαρκώς από τη συστατική πράξη ο επιδιωκόμενος σκοπός, θεωρείται ότι η περιουσία έχει καταλειφθεί για την εξυπηρέτηση του σκοπού, που επιδιώκει κατά τον προορισμό του το νομικό πρόσωπο και εντάσσεται στην υπόλοιπη περιουσία

του. Αν ο σκοπός είναι όμοιος, ο δε οριζόμενος ιδιαίτερος τρόπος διοίκησης διαφέρει μόνο σε επουσιώδη σημεία από τον τρόπο διοίκησης του υφιστάμενου νομικού προσώπου που προσδιορίζεται από το καταστατικό ή τον οργανισμό του, τότε εφαρμόζεται το προηγούμενο εδάφιο, ο δε κατά τα ανωτέρω ιδιαίτερος τρόπος διοίκησης τηρείται κατά το δυνατόν

Άρθρο 51 - Έγκριση σύστασης κοινωφελούς ιδρύματος - Διάλυση

1. Για τη σύσταση κοινωφελούς ιδρύματος ως ιδιαίτερου νομικού προσώπου εκδίδεται προεδρικό διάταγμα, με πρόταση του Υπουργού Οικονομικών και του αρμόδιου ως εκ του σκοπού Υπουργού. Με το διάταγμα εγκρίνεται ο οργανισμός του ιδρύματος, ο οποίος συντάσσεται από τον εκτελεστή ή τους διοικητές του ιδρύματος σύμφωνα με όσα ορίζονται στη συστατική πράξη ή από την αρμόδια αρχή σε περίπτωση που αυτοί αμελούν

Άρθρο 53 - Εποπτεία

1. Περιουσίες του άρθρου 50 εκκαθαρίζονται κατά τα οριζόμενα στα άρθρα 41 και 42 του παρόντος και υπάγονται στην εποπτεία της αρμόδιας αρχής. Με τον οργανισμό μπορεί να καθορίζεται το εύρος της εποπτείας της αρμόδιας αρχής, λαμβάνεται δε υπόψη η προέλευση της περιουσίας. 2.

Άρθρο 54 - Συγχώνευση ιδρυμάτων - Συμβάσεις

1. Επιτρέπεται η συγχώνευση ιδρυμάτων και η σύσταση νέου ενιαίου ιδρύματος, με τήρηση της διαδικασίας της παραγράφου 1 του άρθρου 51, ύστερα από συμφωνία των διοικήσεων τους που υπόκειται στον τύπο του συμβολαιογραφικού εγγράφου, εφόσον εκπληρώνουν τον ίδιο ουσιασώς κοινωφελή σκοπό και προς τον σκοπό της αποτελεσματικότερης εκτέλεσης του. Ο οργανισμός του νέου ιδρύματος περιέχει όλα τα στοιχεία των συστατικών πράξεων των ιδρυμάτων που συγχωνεύονται και ορίζει τον ενιαίο σκοπό, ο οποίος ανταποκρίνεται πλήρως στη βούληση των ιδρυτών. Το νέο ίδρυμα υπεισέρχεται ως καθολικός διάδοχος στα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των συγχωνευόμενων ιδρυμάτων, τυχόν δε εκκρεμείς δίκες με διάδικο κάποιο από τα συγχωνευόμενα ιδρύματα συνεχίζονται στο όνομα του νέου ιδρύματος, χωρίς να επέρχεται βίαιη διακοπή τους και χωρίς να απαιτείται δήλωση περί επαναλήψεως τους. 2.

Άρθρο 82 - Μεταβατικές και καταργούμενες διατάξεις

1. Όπου δεν ορίζεται διαφορετικά, οι διατάξεις του Κώδικα εφαρμόζονται και στις κοινωφελείς περιουσίες που υφίστανται κατά την έναρξη ισχύος του, ανεξάρτητα από τον τρόπο σύστασης τους. Κοινωφελή ιδρύματα που έχουν εξαιρεθεί με ειδικές διατάξεις του α.ν. 2039/1939 εξακολουθούν να εξαιρούνται του παρόντος Κώδικα και της εποπτείας της αρμόδιας αρχής αλλά υπέχουν σε κάθε περίπτωση υποχρέωση υποβολής προς έλεγχο του προϋπολογισμού και του απολογισμού τους, κατά τις διατάξεις του άρθρου 59. Διαδικασίες που έχουν ήδη αρχίσει, δύνανται να ολοκληρώνονται και κατά την προϋφιστάμενη διαδικασία. (Το τελευταίο εδάφιο, στην αρχική μορφή του και πριν την αντικατάστασή του με την παράγραφο 12 του άρθρου 32 του ν. 4223/2013, Α' 287/31.12.2013, είχε ως εξής: «Διαδικασίες, που έχουν ήδη αρχίσει, θεωρούνται έγκυρες, εκτός αν ήδη καταργούνται, οι εφεξής όμως διαδικαστικές ενέργειες διεξάγονται κατά τις διατάξεις του Κώδικα»).

8. Με την επιφύλαξη όσων ορίζονται στις λοιπές διατάξεις του παρόντος Κώδικα, από την έναρξη ισχύος αυτού, καταργούνται:

α) ο Α.Ν. 2039/1939 (Α' 455), β) ... , γ) ο ν. 455/1976 (Α' 277), δ) ...

Άρθρο 102 - Έναρξη ισχύος

Η ισχύς των άρθρων 1 έως 82 αρχίζει δύο μήνες από τη δημοσίευση του παρόντος Κώδικα στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. Η ισχύς των λοιπών άρθρων του παρόντος αρχίζει από τη δημοσίευση του στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως».

9. Στο άρθρο 825 του ΚΠολΔ, όπως ισχύει, προβλέπονται τα εξής:

«Άρθρο 825 - Ερμηνεία διαθήκης υπέρ του κράτους ή κοινωφελών σκοπών
Κάθε αμφιβολία ή αμφισβήτηση για την ερμηνεία διαθήκης ή άλλης πράξης με την οποία διατίθενται περιουσιακά στοιχεία με κληρονομιά, κληροδοσία ή δωρεά υπέρ του κράτους ή κοινωφελών σκοπών, εφόσον αναφέρεται στον τρόπο της εκκαθάρισης και γενικά της διαχείρισης και της εκτέλεσης της περιουσίας που έχει διατεθεί για το κράτος ή για κοινωφελή σκοπό, υπάγεται στην αρμοδιότητα του Εφετείου της έδρας της Αποκεντρωμένης Διοίκησης που εποπτεύει την κοινωφελή περιουσία. Αν η κοινωφελής περιουσία υπάγεται στην εποπτεία του Υπουργού Οικονομικών, αρμόδιο είναι το Εφετείο Αθηνών».

Ερμηνεία και εφαρμογή των διατάξεων

Από τις προαναφερόμενες διατάξεις, ερμηνευόμενες αυτοτελώς, αλλά και σε συνδυασμό μεταξύ τους, εν όψει και όλου του νομικού πλαισίου εντός του οποίου εντάσσονται, του σκοπού που εξυπηρετούν και την υπαγωγή σε αυτές των πραγματικών περιστατικών που τέθηκαν υπόψη από την ερωτώσα υπηρεσία, συνάγονται τα ακόλουθα:

10. Κατά διαχρονική επιταγή του συνταγματικού νομοθέτη και ήδη του άρθρου 109 του ισχύοντος Συντάγματος, το Κράτος, όταν με διαθήκη ή δωρεά διατίθενται περιουσιακά στοιχεία υπέρ αυτού, ή υπέρ κοινωφελών σκοπών, μεριμνά για την πιστή εκτέλεση της βούλησης των διαθετών-δωρητών, σύμφωνα με τα οριζόμενα στον οικείο περί κοινωφελών περιουσιών νόμο και ήδη, στον ν. 4182/2013, ο οποίος αντικατέστησε τους προγενέστερους, α.ν. 2039/1939 και ν. 455/1976 (ΝΣΚ 44/2023). Μετά τη θέση σε ισχύ του ν. 4182/2013, δηλ. την 10.9.2013, η κρατική εποπτεία επί των κοινωφελών περιουσιών δεν ασκείται αποκλειστικά από τον Υπουργό Οικονομικών, αλλά και από τον Συντονιστή (ήδη Γραμματέα) της οικείας Αποκεντρωμένης Διοίκησης, όταν ο σκοπός της περιουσίας εκπληρώνεται μέσα στα όρια αυτής, ή η καταλειπόμενη περιουσία βρίσκεται κατά το μεγαλύτερο μέρος της μέσα στα όρια αυτής, κατά τις διακρίσεις των παραγράφων 3 και 4 του άρθρου 2 του ίδιου νόμου (ΝΣΚ 433/2013).

11. Από τις διατάξεις των παραγράφων 1 και 2 του άρθρου 2 του ν. 4182/2013 προκύπτει ότι η βούληση των διαθετών-δωρητών εκτελείται σύμφωνα με τα οριζόμενα στην οικεία συστατική πράξη, επικουρικά, δε, για ζητήματα που δεν ρυθμίζονται από αυτήν, σύμφωνα με τις ρυθμίσεις του νόμου. Εξαιρέση υφίσταται ως προς τους κανόνες δικαίου δημόσιας τάξης, οι οποίοι, σε περίπτωση αντίθεσής τους με τη συστατική πράξη, υπερισχύουν αυτής (ΕΣ 1553/2002, ΟΛΕΣ 846/2000, ΝΣΚ 200/2016, 358/2014, 289/2013, 29/2010, ΟΛΝΣΚ 250/2005). Στην κρατική εποπτεία, εξάλλου, υπόκεινται τα κοινωφελή ιδρύματα, καθώς και άλλα νομικά πρόσωπα (σωματεία, ο.τ.α., λοιπά νομικά πρόσωπα), υπέρ των οποίων καταλείπεται κοινωφελής περιουσία, ανεξάρτητα από την ειδικότερη μορφή τους (ΕΣ 1277/2020).

12. Στην παράγραφο 1 του άρθρου 50 του ανωτέρω νέου νόμου καθορίζεται η έννοια του ιδρύματος, ως περιουσίας που διοικείται σύμφωνα με την

συστατική του πράξη, όταν η εκτέλεση του κοινωφελούς σκοπού ανατίθεται σε φυσικά ή νομικά πρόσωπα που συνιστώνται σύμφωνα με τη πράξη αυτή, διακρίνει δε και ορίζει ως αυτοτελές ίδρυμα τη διάθεση της περιουσίας σε υφιστάμενα νομικά πρόσωπα για κοινωφελείς σκοπούς, εφόσον η συστατική πράξη ορίζει ιδιαίτερο τρόπο διοίκησης της καταληφθείσας περιουσίας. Περαιτέρω, στην παράγραφο 2 του ίδιου άρθρου καθορίζεται η έννοια του κεφαλαίου αυτοτελούς διαχείρισης (κατά την παλαιότερη ορολογία, «υποτελούς ιδρύματος»), ως ιδιαίτερου συνόλου περιουσίας που διατίθεται σε υφιστάμενο νομικό πρόσωπο (σωματείο, ίδρυμα, ο.τ.α. και λοιπά νομικά πρόσωπα), εφόσον με την οικεία συστατική πράξη, αφενός προσδιορίζεται ειδικότερος κοινωφελής σκοπός, διάφορος των σκοπών που εξυπηρετεί το νομικό πρόσωπο, αφετέρου δεν καθορίζεται ιδιαίτερος τρόπος διοίκησης. Το κεφάλαιο αυτοτελούς διαχείρισης διοικείται από τα όργανα του νομικού προσώπου στο οποίο καταλείφθηκε, αλλά διακρίνεται από την περιουσία του νομικού προσώπου, καθώς αποτελεί ξεχωριστή ομάδα περιουσίας, που έχει δικό της διακριτό προϋπολογισμό. Κάθε κεφάλαιο αυτοτελούς διαχείρισης υπόκειται σε κρατική εποπτεία, όπως και τα κοινωφελή ιδρύματα, σύμφωνα με τις προβλέψεις της παραγράφου 1 του άρθρου 53 που αναφέρεται στις περιουσίες του άρθρου 50, αδιακρίτως (ΕφΑθ 74/2023).

13. Σε αντίθεση με την περίπτωση των κεφαλαίων αυτοτελούς διαχείρισης, όπου δεν επιτρέπεται η συγχώνευση της καταλειπόμενης περιουσίας με την υπόλοιπη περιουσία του ωφελούμενου νομικού προσώπου, όταν ο κοινωφελής σκοπός της διατιθέμενης περιουσίας συμπίπτει με αυτόν του νομικού προσώπου, ή δεν προσδιορίζεται επαρκώς στην οικεία συστατική πράξη, η διατιθέμενη περιουσία θεωρείται, κατά τον ερμηνευτικό κανόνα της παραγράφου 3 του ανωτέρω άρθρου 50, ότι έχει καταλειφθεί για την εξυπηρέτηση του σκοπού που επιδιώκει το νομικό πρόσωπο και ενώνεται με την υπόλοιπη περιουσία του (ΑΠ 989/2020, 256/2011, ΝΣΚ 379/2012, 74/2009).

14. Κατά την παράγραφο 2 του άρθρου 109 του Συντάγματος, διαφοροποίηση σε σχέση με τη βούληση του διαθέτη ή δωρητή της κοινωφελούς περιουσίας επιτρέπεται μόνο χάριν της επωφελέστερης αξιοποίησης ή της διάθεσής της για τον ίδιο ή άλλο κοινωφελή σκοπό, εφόσον προηγουμένως βεβαιωθεί με

δικαστική απόφαση ότι η θέληση του διαθέτη ή δωρητή δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί, για οποιονδήποτε λόγο, ή ότι μπορεί να ικανοποιηθεί πληρέστερα με τη μεταβολή της εκμετάλλευσης, όπως νόμος ορίζει. Πριν τη θέσπιση του ισχύοντος Συντάγματος το έτος 1975, με το άρθρο 5 του α.ν. 2039/1939 οι σχετικές διαφορές υπάγονταν στην αποκλειστική αρμοδιότητα του Εφετείου Αθηνών, το οποίο ήταν αρμόδιο για την επίλυση, κατά τη διαδικασία της εκούσιας δικαιοδοσίας, κάθε αμφισβήτησης για την ερμηνεία διαθήκης ή εν γένει συστατικής πράξης.

15. Υπό την ισχύ του Συντάγματος του 1975, όμοια δικονομική ρύθμιση περιλήφθηκε στο άρθρο 3 του εκτελεστικού του Συντάγματος ν. 455/1976, με το οποίο οι σχετικές διαφορές υπήχθησαν στην υλική αρμοδιότητα δικαστηρίου του άρθρου 825 του ΚΠολΔ δικαστηρίου, όπως εκάστοτε ισχύει. Έτσι, το Εφετείο Αθηνών παρέμεινε αποκλειστικά αρμόδιο για την επίλυση των σχετικών διαφορών, κατά τα οριζόμενα στην παράγραφο 1 και στο πρώτο εδάφιο της παραγράφου 2, του άρθρου 3 του ν. 455/1976. Με το δεύτερο, εξάλλου, εδάφιο της παραγράφου 2 του ίδιου άρθρου και νόμου, προβλέφθηκε ότι, οι ειδικότεροι όροι και λεπτομέρειες της επωφελέστερης αξιοποίησης ή διάθεσης της περιουσίας καθορίζονται με απόφαση του Υπουργού Οικονομικών και του συναρμόδιου κατά περίπτωση Υπουργού, μετά από πρόταση της διοίκησης του ωφελούμενου νομικού προσώπου και προηγούμενη γνώμη του Συμβουλίου Εθνικών Κληροδοτημάτων, χωρίς να απαιτείται, δηλαδή, η έκδοση δικαστικής απόφασης.

16. Με την παράγραφο 8, περ. α' και γ', του άρθρου 82 του ν. 4182/2013, καταργήθηκαν ο α.ν. 2039/1939 και ο ν. 455/1976, ενώ με τη μεταβατική ρύθμιση του πρώτου εδαφίου της παραγράφου 1 του ίδιου άρθρου, προσδόθηκε άμεση ισχύς στις διατάξεις του νέου νόμου, με την πρόβλεψη της εφαρμογής τους και για τις υφιστάμενες κατά την έναρξη ισχύος του κοινωφελείς περιουσίες. Αν και στην αρχική μορφή του τρίτου εδαφίου της ίδιας παραγράφου οριζόταν, ως προς τις εκκρεμείς κατά την έναρξη ισχύος του νόμου υποθέσεις, ότι οι περαιτέρω διαδικαστικές ενέργειες θα διεξάγονται σύμφωνα με τις νέες διατάξεις, μετά την αντικατάστασή του με την παράγραφο 12 του άρθρου 32 του ν. 4223/2013 (με έναρξη ισχύος από

31.12.2013), οι εκκρεμείς διαδικασίες μπορούν να ολοκληρώνονται και κατά την προϋφιστάμενη διαδικασία.

17. Στις παραγράφους 1, 2 και 3 του άρθρου 10 του ν. 4182/2013 περιέχονται - ως επί το πλείστον - όμοιες κατά τα ουσιώδη σημεία με τις προϊσχύσασες, νέες ρυθμίσεις για την αρμοδιότητα επίλυσης των αμφιβολιών ή αμφισβητήσεων που αφορούν στην ερμηνεία των συστατικών πράξεων και τη μεταβολή του σκοπού, με διατήρηση της αρμοδιότητας του δικαστηρίου του άρθρου 825 του ΚΠολΔ, που, ανάλογα με την κατά περίπτωση αρμόδια εποπτεύουσα αρχή, είναι το Εφετείο της έδρας της οικείας Αποκεντρωμένης Διοίκησης ή το Εφετείο Αθηνών. Κατά την ειδικότερη πρόβλεψη της παραγράφου 3, το κατά τόπο αρμόδιο Εφετείο μπορεί να αποφαινεται εάν η βούληση του διαθέτη ή δωρητή δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί, καθόλου ή κατά το μεγαλύτερο μέρος της, να καθορίζει τον τρόπο επωφελέστερης αξιοποίησης της περιουσίας, καθώς και τον σκοπό και την περιοχή για την οποία πρέπει να διατεθεί.

18. Στο άρθρο 54 του ν. 4182/2013 ρυθμίζεται ειδικά η συγχώνευση κοινωφελών ιδρυμάτων και η σύσταση νέου ενιαίου ιδρύματος, με παραπομπή ως προς τη διαδικασία στην παράγραφο 1 του άρθρου 51 αυτού. Ως ουσιαστικές προϋποθέσεις της συγχώνευσης ιδρυμάτων τάσσονται η συμφωνία των διοικήσεων τους (με τήρηση του τύπου του συμβολαιογραφικού εγγράφου) και η επιδίωξη από αυτά ουσιωδώς όμοιων κοινωφελών σκοπών. Ο οργανισμός του νέου ιδρύματος πρέπει να περιέχει όλα τα στοιχεία των συστατικών πράξεων των συγχωνευόμενων ιδρυμάτων και να ορίζει τον ενιαίο σκοπό. Ως προς τις έννομες σχέσεις του νέου ενιαίου ιδρύματος, προβλέπεται ότι αυτό υπεισέρχεται ως καθολικός διάδοχος στα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των συγχωνευόμενων ιδρυμάτων.

19. Από την επισκόπηση των διατάξεων του ν. 4182/2013 και της εν γένει νομοθεσίας προκύπτει ότι, α. δεν υπάρχει ειδική διάταξη αντίστοιχη αυτής του δεύτερου εδαφίου της παραγράφου 2 του άρθρου 3 του προϊσχύσαντος ν. 455/1976, κατά την οποία, για τον καθορισμό των ειδικότερων όρων και λεπτομερειών της επωφελέστερης αξιοποίησης της περιουσίας δεν απαιτούνταν προηγούμενη έκδοση δικαστικής απόφασης, αλλά αρκούσε απόφαση του Υπουργού Οικονομικών, μετά από πρόταση της διοίκησης του

νομικού προσώπου και γνώμη του Συμβουλίου Εθνικών Κληροδοτημάτων και β. δεν υπάρχει διάταξη για τη συγχώνευση κεφαλαίων αυτοτελούς διαχείρισης, αντίστοιχη της διάταξης του άρθρου 54 του ν. 4182/2013, που ρυθμίζει τη συγχώνευση κοινωφελών ιδρυμάτων.

20. Στην κρινόμενη περίπτωση, με τη με αριθμό 6782/2002 αμετάκλητη απόφαση του Εφετείου Αθηνών έχει ήδη κριθεί, υπό την ισχύ του προγενέστερου νομικού καθεστώτος, ότι η επιδιωκόμενη συγχώνευση των συγκεκριμένων δύο κεφαλαίων αυτοτελούς διαχείρισης δεν ενέχει μεταβολή των ορισθέντων με τις οικείες συστατικές πράξεις όμοιων κοινωφελών σκοπών, αφορά, δε, μόνο στον καθορισμό των ειδικότερων όρων αξιοποίησης των καταλειφθέντων ακινήτων και μπορεί να εγκριθεί από την αρμόδια αρχή, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 3, παρ. 2, εδ. β', του ν. 455/1976, σε συνδυασμό με τις γενικές διατάξεις του α.ν. 2039/1939 για την κρατική εποπτεία επί των κοινωφελών περιουσιών, χωρίς να απαιτείται η παροχή δικαστικής άδειας. Με δεδομένο ότι, από την έκδοση της ανωτέρω δικαστικής απόφασης μέχρι την κατάργηση των ανωτέρω νόμων, δεν προκύπτει κάποια διοικητική ενέργεια για την ενοποίηση των κεφαλαίων αυτοτελούς διαχείρισης, τίθεται το νομικό ζήτημα εάν, υπό την ισχύ του νέου νόμου για τις κοινωφελείς περιουσίες, εξακολουθεί να επιτρέπεται ή όχι μια τέτοια συγχώνευση μόνο με απόφαση της Διοίκησης, καθώς και ποια διαδικασία πρέπει να ακολουθηθεί. Επί του ζητήματος αυτού διατυπώθηκαν οι ακόλουθες γνώμες.

21. Κατά τη γνώμη της πλειοψηφίας, που απαρτίσθηκε από την Πρόεδρο του Τμήματος Στυλιανή Χαριτάκη, Αντιπρόεδρο Ν.Σ.Κ. και τους Νομικούς Συμβούλους του Κράτους Σ. Σπυρόπουλο, Ε. Κασομένου, Κ. Γεωργιάδη, Α. Αντωνίου, Ε. Λευθεριώτου, Ε. Πανοπούλου και Ο. Πατσοπούλου (ψήφοι: 8), με την οποία συντάχθηκε και ο Εισηγητής Πάρεδρος (γνώμη χωρίς ψήφο), είναι, κατ' αρχήν και υπό προϋποθέσεις, επιτρεπτή και υπό την ισχύ των διατάξεων του ν. 4182/2013, η συγχώνευση κεφαλαίων αυτοτελούς διαχείρισης, που τελούν υπό τη διαχείριση του ιδίου νομικού προσώπου, κατόπιν έγκρισης της αρμόδιας εποπτεύουσας τις περιουσίες αρχής, χωρίς να απαιτείται η προηγούμενη έκδοση δικαστικής απόφασης που να επιτρέπει τη σχετική συγχώνευση.

22. Με τον νέο Κώδικα για τις Κοινωνικές Περιουσίες, ο νομοθέτης απέβλεψε στη δημιουργία ενός νέου, σύγχρονου και αποτελεσματικού πλαισίου προστασίας, αλλά και αξιοποίησης των κοινωνικών περιουσιών με προσήλωση στη διαχρονική συνταγματική επιταγή για τον σεβασμό στη βούληση των διαθετών/δωρητών, αλλά και την υποστήριξη της πολιτείας στην πραγμάτωση του σκοπού της (Αιτιολογική Έκθεση, Κεφάλαιο Α΄, Γενικές Παρατηρήσεις).

23. Υπό το πνεύμα αυτό, με τις διατάξεις του άρθρου 54 του νέου Κώδικα ρυθμίζεται η, μετά από συμφωνία των διοικήσεών τους και τήρηση των νομίμων τύπων, συγχώνευση ιδρυμάτων που υφίστανται και αποτελούν διακριτά νομικά πρόσωπα, προκειμένου αυτά τα διακριτά νομικά πρόσωπα να συστήσουν ένα νέο ίδρυμα, δηλ. νέο νομικό πρόσωπο, που θα διαδεχθεί τα νομικά πρόσωπα των συγχωνευόμενων ιδρυμάτων, ως καθολικός τους διάδοχος, τόσο στα δικαιώματα, όσο και στις υποχρεώσεις τους, προκειμένου να διασφαλισθεί η εκπλήρωση, κατά το καλύτερο δυνατόν, του σκοπού των συγχωνευόμενων κοινωνικών περιουσιών, σε συμφωνία με τη βούληση των διαθετών.

24. Από τις συνδυασμένες διατάξεις του άρθρου 50, με τον τίτλο «*Σύσταση ιδρυμάτων*» και του άρθρου 53, με τον τίτλο «*Εποπτεία*», συνάγεται ότι ο νομοθέτης, ανεξάρτητα από τις ειδικότερες διακρίσεις (ίδρυμα, αυτοτελές ίδρυμα, κεφάλαιο αυτοτελούς διαχείρισης), αντιμετωπίζει με ενιαίο τρόπο τις κοινωνικές περιουσίες του άρθρου 50, τόσο ως προς την εκκαθάρισή τους, όσο και ως προς την εποπτεία τους. Κατά συνέπεια, εφόσον δεν υπάρχει ρητή απαγορευτική διάταξη και το νομικό πρόσωπο που διαχειρίζεται τα καταλειφθέντα σε αυτό κεφάλαια αυτοτελούς διαχείρισης επιθυμεί - για λόγους καλύτερης αξιοποίησης των συγκεκριμένων διακριτών ομάδων περιουσίας, χωρίς μεταβολή των σκοπών που όρισαν οι διαθέτες και για την επίτευξη των σκοπών αυτών - τη συγχώνευσή τους σε ένα κεφάλαιο αυτοτελούς διαχείρισης, δηλ. σε μια ομάδα περιουσίας που θα εξακολουθεί να είναι διακριτή από την υπόλοιπη περιουσία του νομικού προσώπου, μπορεί να υποβάλει σχετικό αίτημα στην αρμόδια εποπτεύουσα αρχή, προκειμένου η τελευταία, κατά την ουσιαστική της εκτίμηση, νομίμως να εγκρίνει τη σχετική συγχώνευση, χωρίς να απαιτείται η προηγούμενη έκδοση δικαστικής

απόφασης. Η ως άνω ερμηνεία επιβεβαιώνεται και από την πρόσφατη νομολογία του Αρείου Πάγου, ο οποίος, ερμηνεύοντας το άρθρο 10 του νεότερου ν. 4182/2013, έκρινε ότι το αρμόδιο κατά τόπο εφετείο επιλαμβάνεται της επίλυσης των σχετικών αμφιβολιών ή αμφισβητήσεων, αποκλειστικά και μόνο στις ακόλουθες περιπτώσεις: (α) Εάν η θέληση του διαθέτη κοινωφελούς περιουσίας έχει καταστεί απραγματοποίητη, ολικά ή κατά το μεγαλύτερο μέρος της, ώστε να επιτραπεί η εξυπηρέτηση με την περιουσία άλλου συγγενούς σκοπού. (β) Εάν η θέληση του διαθέτη μπορεί να ικανοποιηθεί καλύτερα με μεταβολή του τρόπου εκμετάλλευσης της περιουσίας. (γ) Εάν ανακύπτει ανάγκη ερμηνείας της διαθήκης, λόγω αμφιβολίας, ή αμφισβήτησης για τον τρόπο διαχείρισης της περιουσίας και εκτέλεσης του κοινωφελούς σκοπού (ΑΠ 989/2020).

25. Το ζήτημα της τηρητέας διαδικασίας για την έγκριση αιτήματος συγχώνευσης κεφαλαίων αυτοτελούς διαχείρισης ρυθμίζεται στη μεταβατική διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 82 του ν. 4182/2013, όπως ισχύει. Η σχετική διάταξη και προκειμένου για τις εκκρεμείς διαδικασίες προβλέπει ότι η ολοκλήρωσή τους μπορεί να πραγματοποιηθεί, είτε κατά τα προβλεπόμενα στις προϊσχύσασες διατάξεις, είτε κατά τα προβλεπόμενα στις διατάξεις του νέου νόμου (ΑΠ 700/2020, 808/2019). Δεδομένου ότι στη σχετική διάταξη δεν υπάρχει διάκριση ως προς τον χαρακτήρα των εκκρεμών διαδικασιών, δηλ. ως δικαστικών ή διοικητικών διαδικασιών, συνάγεται ότι και διοικητικές διαδικασίες που, κατά την έναρξη ισχύος του νόμου, ήταν εκκρεμείς, μπορούν να ολοκληρωθούν, κατά την ουσιαστική κρίση της αρμόδιας αρχής ως προς τον προσφορότερο τρόπο, με εφαρμογή, είτε των διατάξεων του προϊσχύσαντος νομικού πλαισίου, είτε των διατάξεων του ν. 4182/2013. Κατά την ειδικότερη γνώμη της Νομικής Συμβούλου του Κράτους Ε. Λευθεριώτου, η διακριτική ευχέρεια της αρμόδιας αρχής επί εκκρεμών κατά την έναρξη ισχύος του ν. 4182/2013 υποθέσεων, ως προς την τηρητέα για την έγκριση της συγχώνευσης των παραπάνω κεφαλαίων αυτοτελούς διαχείρισης διαδικασία, δεν είναι απεριορίστη. Κι αυτό γιατί, η παρεχόμενη στη Διοίκηση δυνατότητα, να ολοκληρώσει τις σχετικές ενέργειες και κατά την προϋφιστάμενη διαδικασία, αναφέρεται, προδήλως, μόνο σε εκκρεμείς υποθέσεις, ως προς τις οποίες, κατά την έναρξη ισχύος του ν. 4182/2013 υποθέσεις, είχε ήδη

ενεργοποιηθεί η εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 3 παρ. 2 εδ. β' του ν. 455/1976, σε συνδυασμό με τις γενικές διατάξεις του α.ν. 2039/1939, με την υποβολή προς την αρμόδια αρχή πρότασης της διοίκησης του ωφελούμενου νομικού προσώπου και την κίνηση της προβλεπόμενης συμβουλευτικής διαδικασίας, χωρίς η τελευταία να έχει ολοκληρωθεί. Κριτήριο, επομένως, εφαρμογής των νεότερων, ή των προγενέστερων διατάξεων, αποτελεί το στάδιο στο οποίο βρισκόταν η εκκρεμής διαδικασία συγχώνευσης κεφαλαίων αυτοτελούς διαχείρισης, κατά την έναρξη ισχύος του ν. 4182/2013.

26. Στην περίπτωση του παρόντος ερωτήματος, υπό την ισχύ των τότε ισχυουσών διατάξεων του α.ν. 2039/1939 και του ν. 455/1976, έχει κριθεί με αμετάκλητη απόφαση του Εφετείου Αθηνών ότι, η συγχώνευση των συγκεκριμένων κεφαλαίων αυτοτελούς διαχείρισης μπορεί να εγκριθεί από την αρμόδια αρχή, κατ' εφαρμογή των αναφερόμενων στην αιτιολογία της απόφασης διατάξεων των παραπάνω νομοθετημάτων. Κατά συνέπεια, εφόσον δεν αναφέρεται κάποια μεταγενέστερη απορριπτική πράξη της εποπτεύουσας αρχής, η σχετική διαδικασία για την εξέταση και έγκριση του αιτήματος του Δήμου για την συγχώνευση των παραπάνω κεφαλαίων αυτοτελούς διαχείρισης, θα πρέπει να θεωρηθεί ως εκκρεμής κατά τον χρόνο έναρξης των διατάξεων του ν. 4182/2013.

27. Στην περίπτωση του ερωτήματος, οι ταχθέντες από αμφοτέρους τους διαθέτες κοινωφελείς σκοποί, προς εκπλήρωση των οποίων καταλείφθηκαν τα παραπάνω κεφάλαια αυτοτελούς διαχείρισης, ταυτίζονται απολύτως, ώστε δεν τίθεται ζήτημα μεταβολής τους με την επιδιωκόμενη συγχώνευση. Περαιτέρω, το αίτημα συνένωσης των εσόδων από τη μίσθωση των καταλειφθέντων ακινήτων σε έναν ενιαίο τραπεζικό λογαριασμό, δεν κατατείνει σε μεταβολή του τρόπου εκμετάλλευσής τους, ούτε ανάγεται στη διαπίστωση του απραγματοποίητου της θέλησης των διαθετών, ή της ανάγκης ερμηνείας των οικείων συστατικών πράξεων. Κατόπιν τούτων δεν θεμελιώνεται αρμοδιότητα του δικαστηρίου του άρθρου 825 του ΚΠολΔ, για την έγκριση ή μη του αιτήματος συγχώνευσης των παραπάνω κεφαλαίων αυτοτελούς διαχείρισης, η εξέταση του οποίου εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής των γενικών διατάξεων για την άσκηση της κρατικής εποπτείας επί των κοινωφελών περιουσιών. Η σχετική έγκριση, επομένως, μπορεί και για τον

λόγο αυτό να δοθεί από τα αρμόδια για την άσκηση της κρατικής εποπτείας επί των κοινωφελών περιουσιών όργανα της Διοίκησης.

28. Ως προς την τηρητέα περαιτέρω σχετική διαδικασία της εκκρεμούς διαδικασίας του ερωτήματος, εναπόκειται στη διακριτική ευχέρεια της αρμόδιας αρχής να την ολοκληρώσει με τις απαιτούμενες ενέργειες, κατά το νυν ισχύον νομικό πλαίσιο (ν. 4182/2013), ή κατά το προϊσχύσαν αυτού (α.ν. 2039/1939, ν. 455/1976).

29. Κατά τη μειοψηφούσα γνώμη του Νομικού Συμβούλου του Κράτους, Δ. Χειμώνα (ψηφος: 1), η συγχώνευση κεφαλαίων αυτοτελούς διαχείρισης δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής των γενικών διατάξεων του ν. 4182/2013 για την κρατική εποπτεία επί των κοινωφελών περιουσιών, ούτε των ειδικών διατάξεων του άρθρου 54 αυτού, οι οποίες αναφέρονται ειδικά στη συγχώνευση των κοινωφελών ιδρυμάτων και όχι των κεφαλαίων αυτοτελούς διαχείρισης. Η απουσία, δε, ειδικών ρυθμίσεων για το ζήτημα αυτό καθιστά μη επιτρεπτή την έγκριση της συγχώνευσης κεφαλαίων αυτοτελούς διαχείρισης με απόφαση της αρμόδιας αρχής, χωρίς την προηγούμενη έκδοση απόφασης του αρμόδιου κατά το άρθρο 825 του ΚΠολΔ εφετείου. Το συμπέρασμα αυτό δεν ανατρέπεται, εξάλλου, από το γεγονός ότι, υπό τις εκτιθέμενες στο ιστορικό του ερωτήματος ειδικές περιστάσεις, η επιδιωκόμενη συγχώνευση κεφαλαίων αυτοτελούς διαχείρισης μπορεί, κατ' εξαίρεση, να εγκριθεί με απόφαση της αρμόδιας αρχής, σύμφωνα με τα οριζόμενα στη μεταβατική διάταξη του τρίτου εδαφίου της παραγράφου 1, του άρθρου 82 του ν. 4182/2013, όπως ισχύει.

Απάντηση

30. Με βάση τα προεκτεθέντα, στο ερώτημα που υποβλήθηκε, το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους (Τμήμα Α΄) γνωμοδοτεί, κατά πλειοψηφία, ως εξής:

Η αρμόδια, κατά τις διατάξεις του ν. 4182/2013, για την άσκηση της κρατικής εποπτείας επί των κοινωφελών περιουσιών αρχή, μπορεί, εφόσον διαπιστώσει ότι συντρέχουν οι ουσιαστικές προϋποθέσεις του νόμου προς τούτο, να εγκρίνει τη συγχώνευση των κεφαλαίων αυτοτελούς διαχείρισης του ερωτήματος, χωρίς να απαιτείται η προηγούμενη έκδοση σχετικής δικαστικής απόφασης και εναπόκειται στη διακριτική της ευχέρεια να ολοκληρώσει τις

σχετικές ενέργειες, είτε με βάση τις ισχύουσες διατάξεις του ν. 4182/2013, είτε με βάση τις προϊσχύσασες διατάξεις, του α.ν. 2039/1939 και του ν. 455/1976.

ΘΕΩΡΗΘΗΚΕ

Αθήνα, 28 Νοεμβρίου 2023

Η Πρόεδρος

Ο Εισηγητής

Στυλιανή Χαριτάκη

Δημήτριος Τοπαλίδης

Αντιπρόεδρος Ν.Σ.Κ.

Πάρεδρος Ν.Σ.Κ